

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՈՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԵՐԿՈՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՌՈՆԻԱ ՈՒՐԲԱԹ 28 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1851

ԹԻՒ 399

ԶՄԻՌՈՆԻԱ, 28 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ :

Ի ճանտն գտնուած յոյն վաճառականները, որոնք գրեթէ բոլորը Վիսթի են, ամէն տարի Քիոս կղզոյն այսինքն իրենց հայրենեաց դպրատանցը համար՝ ստորագրու թեամբ դրամական նուէր մը կրնեն, իւրաքանչիւրք իւր կարողութեանը համեմատ : Եւ առաջին տարւոյս համար եղած ստորագրութեանց ցուցակը, իզմիւրի Վիսթի անուն յուշարէն լրագրէն առնելով՝ արժան համարեցինք մեր բարեւեր ընթերցողաց առջև դնել, ոչ միայն իբրեւ օրինակ ճշմարիտ հայրենասիրութեան և ուսումնասիրութեան, այլ միանգամայն իբրեւ օրինակ նախանշաւորութեան և այլոց ազգին՝ որ յոյն վաճառականաց ի ճանտնի մէջ օրըստօրէ շատնալ տեսնելով, ինքն ևս աշխատի քանի մը վաճառատուն հաստատելու յիշեալ ամենամեծ և ամենահարուստ մայրաքաղաքին մէջ, որ տիեզերաց վաճառականութեան աղբիւրը կը համարուի :

Պարտնայք :

Table with 2 columns: Name and Amount. Includes entries like 'Ռալի եղբարք', 'Ռոտորանայի որդիք', etc.

ԸՆԴԱՍԹԵՐԸՆԱ 231

Table with 2 columns: Name and Amount. Includes entries like 'Վարի գումարը', 'Պ. Ռալի որդիք', etc.

ԸՆԴԱՍԹԵՐԸՆԱ 242

Եւ յուցակէն կրտսնուի, որ միայն ի ճանտնի մէջ 24 վաճառատուն ունին Յոյնները, առանց հաշուելու Վիսթի ուրիշ բողոքները ունեցած առևտրական հաստատութիւններն : Միթէ ցաւալի չէ՞ մեր համազգի ժողովրդեան համար, որ մինչև ցայսօր և ոչ մէկ վաճառատուն չկրցանք հաստատել յիշեալ շահաստան մայրաքաղաքին մէջ, և միթէ մեծ պարտաւորութիւն չկայ ազգասիրաց վրայ, որ ջանք ընեն որդէօղի ընկերութեամբ կամ բաժնորդութեամբ գտնէ մէկ երկու հայ վաճառատուն կանգնուի ի ճանտնի մէջ, որ խիստ օգտակար և ամենահարկաւոր է ի մասին ազգային յառաջողութեան :

Իրուսիոյ օգոստոսիս թագաւորը հաճեցաւ, յապացոյց իւր արքունի բարձր գոհունակութեան իրարմը Երծուոյ թագաւորական կարգին երկրորդ աստիճանի հրամանատարի (գոմանտօր) պատուոյ նշանը յուղարկել այս օրերս վսեմափայլ մեծաշուք Երթին պէյին ի Կոստանդնուպօլիս, որ ինչպէս յայտնի է, ի գիպտոսի կառավարութեան արտաքին գործոց պաշտօնէսէն էր : Եւ անոր եղբորը վսեմաշուք խոսրով պէյին՝ որ ի գիպտոսի կառավարութեան առաջին թագման էր, վերջինչալ կարգին երրորդ աստիճանի ասպետութեան պատուոյ նշանը յուղարկեց :

Թէպէտեւ այս պատուոյ նշանաց տուածութիւնը տարիէ մը աւելի է որ որոշեալ էր, սակայն զանազան պատճառաց համար, որոց այստեղ բացատրութիւն տալը երկար կըլլայ, նոյն նշանաց յուղարկումը ուշացաւ մինչև այս օրերս :

Եւ այս առթիւ ազգասիրական պարտք մը կը համարեմք մեզ՝ լրագրոյս միջոցաւ հրատարակել թագաւորական գանազան նշանաց՝ ցուցակը, որոնք բարեպատեհ պարագաներու մէջ շնորհուէցան վսեմափայլ Երթին պէյին իբր վարձատրութիւն իւր գործունեայ ծառայութեանը և յա-

պացոյց իւր անձնական արժանատեանի : Օսմանեան տէրութիւնը Ռուս Սերգէյ Լ. Վիլլ աստիճանը տուած է : Ռուսաց վեհափառկայսրը սրբոյն Վնյայի կարգին հրամանատար անուանած է և նոյն կարգին ազամանդեայ նշանը շնորհած է : Վաղրիոյ տէրութիւնը Պատուոյ Լեգէոնի կարգին հրամանատար անուանած է : Իրուսիան՝ կարմիր Երծուոյ կարգին հրամանատարութեան աստիճանը տուած է, ինչպէս վերը յիշեցինք : Եւ արքունի թագաւորը սրբոյն Կենարիոսի կարգին Մեծ Ժապաւէնը (կրան գորտօն), և Զուրի տէրութիւնը սրբոյն Վրիգորի Մեծի կարգին հրամանատարի աստիճանը շնորհած է :

Չեմք երկբայի թէ ճշմարիտ աղբասերք մեծապէս պիտի ուրախանան այս արքունի յարգութիւնները իմանալով, որոնք ոչ միայն յիշեալ հայկազուն երեւելի անձին մեծ պատիւ կրնեն, այլև ընդհանրապէս բոլոր լեզբի փառք և պարծանք մը կը համարուի :

Յամին 1846 Երշաւոյ Երարաթիս 258 թուոյն և հետեւեալ թերթերուն ի անասիրականաց մէջ հրատարակեցինք Փարիզի Խապառաճեան վերապատուելի Վրիգոր վարդապետին թագմանած երեւելի Վնտոն Կալանտին պատմութիւնը՝ մեր ազգին պատանեկաց ուսումնասիրութեան օրինակ մը ըլլալու համար, զոր ի հորդէ կարգացողները կը յիշեն, որ մէկ աղբատ խեղճ հիւսան տիրուկէրի զաւակ էր, և ուսմանց ու գրականութեան համար ունեցած իւր ջանքովը և աղէկ վարքովը՝ եղաւ իւր ատենին մեծ ու անուանի մարդ մը :

Եւ որ յիշատակը շատ գրեթէ մէջ ըլլալէն ի զատ՝ որ կարգացողաց միայն միտքին կըզարնէ, հիմակ ուսմաց և ամենուն աչքին ալ զարնելու համար՝ իրեն մէկ կիսարձանը շինեցին Վաղրիոյ Ուղիղ գեղը, որ իւր հայրենիքը և ծնած տեղն է : Յունիս տմեղն առջի օրը այս գեղին մէջ մեծ հանդիսով և ցնծումներով ի հրապարակի կանգնեցին զյիշեալ արձանը ի ներկայութեան գրեթէ հարիւր հազար ժողովրդեան : Եւ այս պէս իւրապագիք՝ խելացիութիւնը և իրենց խելացիներուն անունը կրնանկեն և յաւերժական կը

ՔԱՂԱՔԱՎԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՕՐԱԳԻՐ ՈՒՐԲԱԹ ԶՄԻՌՈՆԻԱՅ

ԵՐԿՈՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԲԱՆԱՍԱՆ ՊԵՏԱՊՈՒԹԵԱՆՅ ՃԱՆՏԱՐԱՆԵՏ

Թարգմանել յայի պիտան 1850 ի խնդրոյ արեւմտահայ պատանեկաց Սիմոն, Յովհաննէս, Սարգիս և Յակոբի աշակից, լաւատից Պօղոս Մարտիկ Տաթեանց, որք ինչո՞ւսման ի Փարիզ :

Շուէտու տէրութեան սահմանները, Սվաբանո գաւառին մէջը, Ռոքիւթ պոլսի գեղը՝ Պալմիթ ծովուն մօտերը, իննէ անուանով երեց մը կար : որ անտեղի ի ռեզնական ժողովուրդը կը հաւելէր : Եւ կարծու հաստ կարմուկ և գերուկ մարդ մի էր, և քիչալ հաւ սրնալուն համար՝ դէգ (նոսիւր թիթիկ) բնութիւն մը ունեցաւ, և գիտութեան կողմանէ ալ թեթեւ և հարկանցի, բայց շատ մը գրեթէ ունէր՝ ընտր սոխրութիւն է ի մաստնոց, և մանաւանդ կիսակտաւր իւսաստնոց՝ որ տգիտաց դիմացը մեծ մը երեւան : Եւ ատեն իր գրեթէ անուն մէջ կարգ կարգ շարելով, և հատորներ կարգով կանոնով և համարներով տեղն ի տեղը դրած, ոչ բին պէս հոգ կրնէր, և չէր ուզէր՝ որ օտար ձեռք մը յանկարծ տանց

մէկուն դպիւ կամ խառնէ :

(Որմը երբոր գրեթէ անուն մօտ գնաց, տեսաւ որ քանի մը գիրք տեղերէն խախտեւ են : Ինչէ աս կանչեց նեղանալով, ո՞վ իմ գրքերուս ձեռք գրկեւ է : Իրիկինը՝ որ հոն դուրսը միտակով նստէր՝ կար կրկարէր, երբոր լսեց անոր ձայնը, և կը ճանչնար անոր նեղախոս բնութիւնը՝ որ կը սրտողէր և կը կոտար, նաեւ պզտիկ բանիմը վրայ անուշութեամբ՝ խոհեմ կըրտոցը նման, ըսաւ : դուն գիտես որ, և ատեն չեմ գպիւր : մարդ հոն չիմտեցաւ : Եւ ըսեց ընտր ոչ իւրին է : հիմա աչքին մի աւտամ, բեգի մի : և կու եկու տես, որ Սեւեթթեմ գրքիս չորրորդ հատորը հունիս, խօթեր են շին և Յին մէջ տեղը : դուն գիտես որ իմ գրքերս ընտր կարգով տեղեւորեցը կը ճանչնամ միշտ և չեմ սխալիր : Եւ յարկս մեծաւ պով երբոր ծրլին մտադրեալուն վրայ վեր վերնալով երկցաւ : որ ան հատորը տեղացը հանէ, և իր բուն կարգը դնէ, ընտր եղաւ որ աս գիրքը բացվեցաւ : Տէր ողորմուս կանչեց, ինչէ աս որ կը տեսնեմ : Ինչէ աս ծրլոված բանը գրքիս մէջ : Եւ բռնելով, գիրքը ձեռքը վազեց իրիկինին վրայ ըսելով, հիմա ալ կրնամ մի ինծի սուտը կը լսեցնեմ թէ մարդ գրեթէ ան չիմտեցաւ, ըսէ ինծի չիտակ տեսնեմ : Եւ ալ վախով մը կէս բեւրան ըսաւ : Եւ, տղա Կառլ ձեռքը առնալ իւր

նուշար մը ունէր : որ կարծեմ հոտ սխմելու (պատիւ) դրաւ : Ինչ պաւուր կուտէ աս ծոյլ տղան պօռաց բարկութեամբ, ինչ պիտի ընէ աս փթուտը հոտած բաները, նայէ, հոտովան, բիթի խոթէ : Խեղճ իրիկինը սարսափած ըսաւ, կարծեմ թէ խոտերու ծաղիկներու գիրք պիտի չնէ : Տիւրքանիս ինչ ինչ արեւմտական լեզուներով տեղեւորութիւն մի ըսաւ ծերունը սրտողեւէր գողը զարով, ատ անհնազանդ, ատ անհարակ զը գին, իմ սուղ և աղւոր սպիւն գրքերովս բուսապիտութիւն մի : տակաւին ինքը ուլէ, ուրեմն ատ անտաւի որդին մեզ կու գէ աղբատնեց, միտք ի միայն նստեցնեմ : Եւ ոչ ըսաւ իրիկինը, մէկ պզտիկ ծաղիկ մը գրքիդ մէջ գրեւ է, ալ չցնէր, բան մը չէ հոգիս : Եւ բեզ տեսնեմ, ըսաւ երեցը վերու վար ըլլալով, ջատագով արդարացուր տղադ : Եւ տեսնեմ գուն կնիկ, որ աս աղւոր սպիւն կապոված գիրքս որ ի իրիկինին ծորով բեւրել տրվի այնքան ծախքով, որ թրէր, գեղներ կապուեցեր է ատ գարշելի խոնարհարէն : Եւ ոչ ուր է աչքնոց (փերթեմիզը) որով աղէկ մը տեսնեմ ճանչնամ աս եղած գրքիս գէնը : Եւ ոտմները իրար անցած մտաւ սենեակը՝ գրաւ գիրքը գրասեղանին վրայ և ձեռքը երկնցուց քաշեց (տէրէկը) ուր աչքնոց միշտ կը լսեցնէ, և տեսաւ որ աչքնոց չկայ տեղը :

նեն, չին ատենը այս պատիւը՝ ձեռքը սուր և ճիգակ ունեցողին կրնէին, հիմակ ձեռքը գրիչ ունեցողին կրնեն:

Ինչպէս ինչպէս հետեւեալ նամակը յուղարկած էն մեզ, աղաչելով որ հրատարակեմք զայն:

«Յարգոյ հրատարակիչ Արշալույս»:

«Կուտինա, 13 Սեպ. 1851»:

«Յայտնի է որ Կոստանդնուպոլսոյ ամենապատիւ սրբազան Պատրիարք Զօրեալ ազգային գերազանց ժողովոյն ընտրութեամբը՝ Կուտինայու առաջնորդութիւնը Պրոտայու Վեորգ պրատիան լըքնպիսկապոսին յանձնուեցաւ. ուստի այս նոր ընտրութեամբը Կուտինայու յաւանդեալ յաւանդութեամբ և շնորհաւորութեամբ ընդունուեցաւ. հայազգի ժողովուրդէն: Յիշեալ սրբազանը քանակութեամբ օր Կուտինա կեցաւ. ուր զանազան ազգային բարեկարգութիւններ հաստատելէն ետեւ, դարձաւ ի Ղէզաւ, որ Պրոտայու թեմէն:

«Երբեք կը համարեմք քանի մը տեղեկութիւններ տալ ի գործ գրուած բարեկարգութեանցը վրայօք: Զարկ է գիտնալ նախ՝ որ Կուտինայու հայազգի բնակիչքը սակաւաթիւ են. բանդի հազիւ թէ 250 տուն կը լինէ: Աւելի երկու եկեղեցի մէկը սուրբ Եղիշտեանի և միւսը սուրբ Թորոսի անուամբ: Եւ երկու եկեղեցեաց իրարմէ հեռաւորութիւնը գրեթէ 10-12 ընդէն է. սուրբ Եղիշտեանի եկեղեցին ունի 150 տուն ժողովուրդ, սուրբ Թորոսի եկեղեցին 100 տուն ժողովուրդ: Վեց բանաւայ կայ. որոյմէ չորսը սուրբ Եղիշտեանի եկեղեցեաց կը ծառայէ և երկուքը սուրբ Թորոսի եկեղեցեաց: Եւրոպայի սահմանութիւն հայաբնակ բողոքի մը մէջ երկու եկեղեցի ըլլալով, թէ եկեղեցիները իրենց հարկաւոր եղած բաները, և թէ քահանաները իրենց սպորտները բաւականապէս չէին կրնար ձարել, մինչև օրական ապրուստի կարօտ եւ խեղճութեան մէջ մնացել էին: Իսկ յայտնի ժողովուրդէն մէջցաւով երկուստեայութեամբ մը ետեւի մեր եկեղեցին ձեռք եկեղեցին ըսելով, երբեմն երբեմն խռովութիւններ ևս կը ծագէին և ժողովուրդը երկուքի բաժնուած կը լսուէր: Եւ զգալիք եղիշտեանները խնայելով նորապատիւ սրբազան առաջնորդ Զայրը, իւր հոգեւոր քաղցր խրատներով և յորդորանքով ժողովուրդէն սիրտը շահեցաւ և երկու եկեղեցեաց եկամտները հանգրծ բանաւայիք և դպրոց ի մի միաւորեց. ուստի այժմ տասնէ հինգ օր մէկ եկեղեցին ժամերգութիւն կը լինէ, և տասնէ հինգ օր միւս եկեղեցին, և այս կարգադրութիւնը հաստատ մնալով համար՝ սրբազան Առաջնորդը ամէն հարկաւոր տնօրէնութիւնները ի գործ դրաւ. և բոլոր ժողովուրդը խիստ, գոհութեամբ և շնորհակալութեամբ ընդունեցաւ այս կարգադրութիւնները. որ մի

անգամայն միաբանութեան և սիրոյ պատճառ եղան Կուտինայի Զայր հասարակութեան մէջ: Ստանաւոր նշանակութեան և մտերիմ շնորհակարարութեան արժանի է նաեւ բաղադրեալ Նախորդի ինկերութեան փոխանորդ Զովուեան մեծարգոյ Յակոբ աղային ազգասիրական բարեպաշտ ընթացքը. բանդի ցանկալով յիշեալ երկու եկեղեցեաց իրարմէ հեռաւորութիւնը կարճեցնել իւր բնակէն գնացաւ առաւ. այնպիսի տուն մը որ երկու եկեղեցեաց մէջ տեղը չընտան էր, և այս տունը վերացնելով՝ նոր և մօտաւոր ճանապարհ մը բացուեցաւ. ուստի այժմ 4-5 ընդէն մէջ մէկ եկեղեցին ի միւսն կը լինէ: Յիշեալ յարգաւոր բարեխնամ անձին այս վեհանշնակաւ գործը անշուշտ անձնիկ յիշատակ պիտի մնայ բաղադրի մէջ:

«Կուտինայի Զայրը երկու նորաշէն դպրատուն ունին, մէկը յանուն սրբոյն Եղիշտեանի և միւսը յանուն սրբոյն Թորոսեանի կառուցեալ. այս դպրատանց պահապանութիւնները հոգաւոր համար բաղադրեցի սուրբ Ստանաւոր ինկերութիւն մը հաստատել էին յառաջմանէ. բայց դժբաղդաւ բար ինկերութիւնը յոգնած ըլլալով, դպրոցները երեսի վրայ մնացած էին. ուր բանաւայ միայն կը կարգադրէին զոտաւոր: Սրբազան Առաջնորդը այս բանին վրայ մեծապէս յուշեալով, փութացաւ հարկաւոր կարգադրութիւններ հաստատել զգաւրատանց յառաջմանութեանը համար. ուստի եկեղեցեաց իրաւունքներէն երեսուն հազար զուրուշէ չափ ստակ դպրատանց վրայ անցուց պարտաւոր հաւաք. և հոգաբարձու կարգեց զպարտ Սարգիսը Վեքիլեան, որ հաւատարիմ և ազգասէր անձ մի է: Յիշեալ դրամը յանձնեց այս հոգաբարձուին. որուն ձեռքը պիտի շահուի. և մարդը միշտ եկեղեցեաց մնալով, անոր տոկոսը դպրատանց ծախք ըլլայ պիտի. բայց յայտնի սուրբ Եղիշտեանի եկեղեցեաց ունեցած 24 ոսկեակով տան և պարտիկին տարեկան վարձքը դպրատանց պահապանութեան պիտի նուիրուին: Եւ կըրպիւ, և սրբազան Առաջնորդին ազգասիրական խնամքը՝ Կուտինայի դպրատանները այժմ կենդանացան. որոց մէջ քերականութեան և տաճկերէնի դաստաւներ դրուեցան, հասարակ ընթերցման երկու վարժապետք, և կառաւ վարժք որոշուեցան, նոր կարգ և կանոն դրուեցաւ, և այս կանոնաց ճիշդ պահպանութեանը համար հինգ անձինք վերատեսուէ կարգեցան. որոնք ամէն շաբթու երկու անգամ դպրատուն պիտի երթան և հոգ պիտի տանին, որպէսզի թէ վարժապետները և թէ աշակերտները իրենց պարտաւորութիւններն կատարեն:

«Երբեք պատիւ սրբազան Առաջնորդը այս կարգադրութիւններէն ի զատ, ազգային ժողով մը ևս հաստատեց ի տասներկու անձանց բաղադրեալ. որոցմէ երեքը գլխաւոր տեսուէք և ինը

գործունեայ տեսուէք են: Եւրոպի երեք միծարգոյ անձանց անուանքը ատեն են, Յակոբ աղա Զովուեան, Կարապետ աղա Զայրապետեան, Ստեփան աղա Թագեւեան. իսկ ինը գործունեայ տեսուէք անուանքը հետեւեալներն են, պարտաւոր Սարգիս Վեքիլեան, Կարապետ մահտեսի Վրիլ գորեան, մահտեսի Նիկողոս, Յովսէփ Քարաքաչեան, Վեորգ Պաքըճեան, Յարութիւն Պալեցեան, Յակոբ Վաղերեան, Կարապետ Սարգսեան և Սահակ Տիւրքերեան:

Եւ ամէն յարգոյ անձինքը, թէ գլխաւոր տեսուէք և թէ գործունեայ տեսուէք, ամէն ուր բաղժ օր անխափան պիտի ժողովուրդին իրենց համար որոշեալ սենեակը, և խորհուրդ պիտի ընեն ազգային թէ հոգեւոր և թէ մարմնաւոր գործոց վրայօք. նմանապէս դպրատանց յառաջմանութեանը համար հոգ պիտի տանին. քանզի յիշեալ վարժարանաց վերաբերեալ ծանր տնօրէնութիւնները ազգային ժողովոյն յանձնուած է որ որոշէ, ինչպէս որ արժան կը համարի:

«Բաղադրի մէջ թէ միտութեան, թէ նշանաւոր և թէ հարսանեաց վրայօք կարգ կանոն վար մինչև ցայսօր. ատեն ևս բարեկարգեց սրբազան Առաջնորդը, և անխափան կանոնի տակ մնալով համար՝ պէտք եղած տոմարները տնօրինեց: Կուտինայի բոլոր Զայր ժողովուրդը վեց բանաւայից բաժին ըլլաւ, որպէսզի իւրաքանչիւր բանաւայ իւր հոգեւոր հօտին վրայ երթայ հոգ տանի, և շահէ զանոնք:

«Եւ ամէն բարեկարգութիւնները խիստ բարեկարգեցութեամբ մը ըսաւ հայազգի բաղադրեցի վրայ, որոնք մեծապէս գոհ ըլլալով իրենց նորապատիւ Առաջնորդին ազգասիրական հայրախնամ ընթացքէն՝ յատուկ յայտարարական թղթով մը խնամարհ շնորհակալութիւններ ծանուցին Կոստանդնուպոլսոյ ամենապատիւ սրբազան Պատրիարքին և ազգային գերագոյն ժողովոյն: Իսկ նուազագուծ թիւն ալ իբրեւ հիւր Կուտինա գտնուելով, այս ամէն կարգադրութիւնները աչքս տեսի. ուստի գերապատիւ սրբազան Վեորգ Առաջնորդը ամենաբարեկարգութեամբ իրենց անձնեցէլ, պարտաւորեցայ առաջնայն նմանապէս գրել. զոր կաղաչեմ, յարգոյ հրատարակիչ, շնորհք ընէք հրատարակելու պատուական լրագրոյդ մէջ:

«Սրբաւոր միւր և յարգանաց մնամ»:

«Եւրոպի Զայր Վեորգ»:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, 22 Սեպտեմբեր:

(Գոստապատ մեծազօր Սուլթանին հրամանաւր՝ քանի մը ամիս կայ որ մասնաւոր ժողով մը (քոմիտե) հաստատուեցաւ, տեղութեան եկամտից և ծախսից բարեկարգութեանը վրայ հոգ տանելու և հարկաւոր խնայողութիւնները ի գործ դրելու:

Զիմա տնայ աս ծերունիին կրակ կտրելը. վաղեց եկաւ բարեկութեամբ սորը ձեռքը գործընթացով խեղճ իրիսկինին վրայ. իմ աչքնոցս, իմ աչքնոցս ուր է կը պոռաւ: Եւ ալ մէկ սրտագոյնէն խաղ ստեղծեցաւ, մէկ նոր ալ մեծ մը վրայ եկաւ, վախով ետ ետ քաշելով ըսաւ. — Ես ինչ գիտեմ... կարելի է որ Դաւիթ... Եւ Դաւիթ Դաւիթ ըսաւ երեցը, դուք միշտ հոս տունը կեցել ես. ընտրո ստորդը դուք չիտես կնիկ... իմ անկողնոյ կողքէմ, զուրկէ. — Դաւիթ, որ աչքնոցով զննեց նայեցաւ ատ Դաւիթի փայլ, կարելի է որ նոյն մոռցաւ անտեղը դնելը: — Եւ անկողնոյ արմատայն պզտիկ օձ ու կարիք, որ գիրկս մեծցուցի. աս իս հաշիւով մաշելով իս պիտի մեռնի. չար կայէն չիք Վերստորդ, չիտի մի անոնց նման՝ որ անէծքներ գլուխը գան: Իրիսկինը սոսկալով և լալով ըսաւ. — Զէ հոգիս, Զէ մի ըսէր այսպէս... — Տակաւին դուք տէր կը լինէ, կը պաշտպանես ատ խեղ և անառակ որդիք. ահա հինգ տարիէ հետեւ (պէրի) դպրատուն կը լինայ կուգայ կոր լալիքներ վար գործաւ սորովելու, ինչ սորովեցաւ, ծառերուն ծաղիկներուն և խոտերուն անուններէն զատ ալ բան մը չիտէ. խորամ բոլոր աշխարհք խոտ ու ծաղիկ է կտրել, և ալ ուրիշ բան մը չիտ սորովելու: Իսկ զմայրը ինչ ըսէ, ինչ ընէ, թէ որ երկանը ըսածին իրաւունք (հախ)

տայ, իր մայրական սէրը սրտին մէջ զաւկին վրայ կը լսուի: Ի՞նչ որ այլին կողմը բռնէ լեզուին տալով թեթեւամիտ կնքտոց պէս, երկունք դէմ յարմար և անյարմար (ույսր ույսմաղ) խօսքերով, ահա կուր՝ բէն ծեծ ու փէտ, որ տունը դժոխք կը գաւառայ. ուստի խեղացի և խոհեմ ծամբան բռնեց, սիրտը խշխշալով աչքները իր կարին վրայ դարձուց, բերանը կը պէց լուռ կեցաւ: Երեք իննէն ալ ան բռնկած սրտով բերին տուաւ ըսաւ ու ըսաւ, ետեւ— անի հովարտայ զաւակ ես հիմա առանց անկողնոյ ինչ պիտի ընեմ, ոչ կրնամ զիրքերս կարգաւ, ոչ կրնամ զանի տուաւ զուրկէ հաղորդել... անտարակոյս իմ անկողնոյ ծոցը դրաւ հետը տարաւ դպրատունը. հիմա ատ բնուեցաւ գտնուեց, պէտք է ինձի՝ որ չորս լիւօ ծամբայ քաշեմ, երկուք ինչպէս Վեքիլեան երկուք ալ հոս նորանց դառնալու. ան ցելու ու չամուռ ծամբաները իմ ատ տարիքովս. դողդողով աչքները ու ձեռքները երկնքը վերցուց ու ըսաւ. Եւրոպի ներքինները մէկ զաւակ մը հօրը տայ. տէր Եստուած. աս ո՞ր մեղացի համար է: Եւ ըսելով շափիւն գլուխը դրաւ և գաւառանը ձեռքը առաւ, ու ըսաւ իրիսկինին. — Եւ աս իրիկուն ինձի մի սպասեմ. հոն դպրատունը կը մնամ և վաղը կը գաւառամ տունս:

Եւ որ ծամբայ ինկաւ կամայ կամայ քաշելով

աս ոտովները կարճ, փորը դուրս ընկած երէցը, մտքէն կըրէր թէ, Դաւիթ առ վտուն ցաթկտելով այժմ մը պէս վաղեց գնաց դպրատունը. ի հարկէ հոն հասած է հիմա. սա անգամը ձեռք ձգեմ մէջմը ու խնքը գլուխը բերեմ: Իրիսկինը ջուր հոգին բերանը եկեր էր երբոր հասաւ Վեքիլեան. մտաւ դաստաւունը աչքները խոշորեցուցած. չորս դին նայելով, և Դաւիթ աչքին չղպաւ. Զարգուց թէ ուր է: Եւ ինք իրեն հաստատեցին թէ չեկաւ չերեցաւ հոս ինչպէս հիմա. Եւ ծերունը հոն ալ ինչ աստիճան բռնկեցաւ կրակ դարձաւ տղին դէմ, դժուար չէ մակաբերել. — չեկանէ՛ չեկաւ դպրատունը աս ծոց հովարտան կըրէր, ան իմ աչքնոցս արդեօք ինչ եղաւ: Զոն զինքը միտքարեւոյ համար ըսաւ վարժապետը թէ, — ալ չուշանար, ուր որ է նէ հիմա կուգայ: Եւ ատենը աս երէցը բիչ մը ատեն անցնելու համար, սկսաւ իր տղին թղթերը գրելը և դասատետները խառնել: Եւ չկրտեսնէ հոն՝ որքան լեռները՝ դաշտերը՝ լիճքերը (կէօլ) ծաղիկներ, խոտեր ու տերեւներ որ կան, անոնց մեծութիւնը, ձեւը (ուսիմը) ջիւղը առեւ բաշիւր լեցուցեր է: Եւ բառգրքին մէջ ամէն բուսերուն խոտերուն անուններուն դիմացը, բուն իրաւը գտեր չորս ցուցեր փակուցեր է. ինչպէս հաղաւթիւտ ծաղիկ մը (նատիւր լուին) իր վարպետին պարտիկին

